

Filosofie a její vliv

Hegel se velice mýlil, když prohlásil, že filosofie je doba vyjádřená v myšlenkách. Filosofie (ostatně velmi podobně jako matematika resp. geometrie, jejímž je jakoby dvojčetem) je rozhodně světem o sobě a pro sebe, a protože filosofii je mnoho, platí to o každé velké filosofii. Na rozdíl od „geometrie“ (matematice), pro niž uplatnění ve vědě a v technice není cílem, nýbrž pouhým upotřebením, prokazujícím i vnější, pro samu disciplínu vedlejší a druhořadou užitečnost, je pro filosofii uplatnění v životě a pro život vnitřním závazkem, povinností, posláním. To má své závažné důsledky i pro principiální rozvrhování filosofické práce, pro její naplánovanost a metodickou výstavbu. Chce-li resp. má-li filosofie mít vliv na lidský život soukromý i veřejný, na uspořádání společnosti a vůbec na všechny lidské aktivity, musí být schopna oslovit ne-li většinu, tedy alespoň ty nejnámennější lidi. Platón to vyjádřil požadavkem, aby se filosofové stali vládci, anebo alespoň aby se vládcové stali filosofy. To je ovšem v této radikální podobě neuskutečnitelné již z toho důvodu, že filosof si musí uchovat v jistém směru náležitý odstup ode všeho, co chce pochopit a čemu chce do hloubky rozumět. Naproti tomu něco pravdivého v onom Platónově požadavku vskutku trvá: svět potřebuje nápravu, ale pro tu nápravu je nezbytné, aby si všichni lidé nebo alespoň jejich většina osvojili přinejmenším něco málo z toho, co jim filosofie může poskytnout. Odtud požadavek alespoň základního filosofického vzdělání co možná všech členů společnosti – požadavek, kterému nelze nikdy definitivně vyhovět, už jen proto, že je zapotřebí filosoficky vzdělávat stále nové narozené a dospívající mladé lidi, tj. každou novou generaci (ale ovšem také proto, že úskalí takové „filosofické gramotnosti“ jsou četná a krajně nesnadná; např. okolnost, že neexistuje jedna jediná správná filosofie, jak se v minulosti někteří filosofové domnívali, vede nutně k tomu, že se i ona jinak žádoucí všeobecná filosofická gramotnost snadno mění v rozmanité ideologie, společnost rozdělující, místo aby taková kultivovanost společnost spíše stmelovala).

(Písek, 010326-1.)